

Universitāšu ieguldījums Latvijas tautsaimniecībā

Latvijas Universitāšu asociācija 2012

Pētījuma mērķis

Apzināt Latvijas tautsaimniecības un indivīdu, kas ieguvuši augstāko izglītību, ieguvumus no universitāšu darbības Latvijā, kā arī izstrādāt ieteikumus universitāšu darbības efektivitātes veicināšanai.

Prezentācijas struktūra

- Kopējie secinājumi
- Valsts ieguvumi no universitāšu darbības
- Individu ieguvumu no universitāšu darbības
- Ieteikumi universitāšu darbības efektivitātes veicināšanai

Kopējie secinājumi

1. Latvijā 26% jaunu cilvēku ir universitātes līmeņa kvalifikācija, bet *ES 2020* izglītības mērķis ir nodrošināt 40% jaunu cilvēku ar universitātes līmeņa kvalifikāciju;
2. 2010. gadā 7. ietvarprogrammā Latvijas zinātnieku sekmības rādītājs bija 22,3%, bet ES zinātnieku vidējais sekmības rādītājs bija 21,7% ;
3. Latvijas inovatīvais potenciāls ES dalībvalstu vidū, tāpat kā Lietuvai, ir novērtēts kā pieticīgs, kamēr Igaunija atrodas inovatīvo sektāju grupā, kas ir nākamā aiz inovāciju līdervalstīm;
4. Lai panāktu ievērojamu zinātniskās darbības pienesumu tautsaimniecībai, nepieciešamas mērķtiecīgas un koordinētas investīcijas pētniecībā, tehnoloģiju pārnesē un inovatīvā uzņēmējdarbībā.

Valsts ieguvumi no universitāšu darbības

1. Lielāka darbaspēka efektivitāte

- Nodarbinātības līmenis personām ar augstāko izglītību ir būtiski augstāks nekā personām ar pamatzglītību, piemēram, Lietuvā attiecīgi – 85,4% un 14,4%, Čehijā – 81,0% un 22,0%, Latvijā – 80,6% un 28,4%, Slovākijā – 78,0% un 14,3%;
- iegūtā augstākā izglītība divas reizes samazina varbūtību kļūt par bezdarbnieku;
- Latvijā universitāšu absolventi ir nodarbināti valsts un pašvaldību institūcijās un piedalās valsts politikas veidošanā un izpildvarā;
- Latvijas uzņēmēji savus darbiniekus uzskata par biznesa veiksmes un konkurētspējas balstiem un viņi ar saviem darbiniekiem ir apmierināti (Nordea, 2011).

Valsts ieguvumi no universitāšu darbības

2. Vairāk uzņēmēju tautsaimniecībā:

- Latvijas uzņēmēju izglītības līmenis ir samērā augsts. 48,6% no aptaujātajiem uzņēmējiem ir bakalaura grāds, 22% – maģistra un 0,7% – doktora grāds;
- No LUA absolventu aptaujas izriet, ka 2,8% absolventu ir uzsākuši savu uzņēmējdarbību pēc augstskolas, to absolvējot 2005.- 2011. gadā.

Valsts ieguvumi no universitāšu darbības

Nodarbinātība pēc absolvēšanas

Raksturojot situāciju pirmajos 6 mēnešus pēc absolvēšanas	Bakalauri	Maģistri	Doktori
Turpināju strādāt <u>tajā pašā</u> darba vietā, kur studiju laikā	49,2%	73,3%	86,2%
Stājos darba attiecībās kā algots darbinieks (atradu jaunu darbu)	20,6%	14,1%	14,9%
Meklēju darbu, bet šajā laika periodā neatradu	13,9%	7,3%	3,2%
Kļuvu par pašnodarbināto, uzsāku savu uzņēmējdarbību	2,6%	2,8%	5,3%
Turpināju studijas	39,3%	19,6%	10,6%

Valsts ieguvumi no universitāšu darbības

Nodarbinātība

Nodarbinātība aptaujas veikšanas brīdī	Bakalauri	Maģistri	Doktori
Jā, šobrīd strādāju	79,8%	90,9%	98,9%
Nē, šobrīd nestrādāju, bet esmu strādājis	16,0%	8,2%	1,1%
Nē, nekad neesmu strādājis	4,2%	0,9%	0,0%

Valsts ieguvumi no universitāšu darbības

3. Zināšanu un tehnoloģiju pārnese:

- Latvijas stiprā puse inovatīvajās aktivitātēs ir zinātniskie darbinieki un intelektuālais potenciāls (t.sk. patentu pieteikumi) (EU, 2012);
- Var uzskatīt, ka Latvijā pieteikto patentu skaits ir atbilstošs zinātniskajai darbībai atvēlētajam finansējumam;
- ES mērķis līdz 2020. gadam ir nodrošināt ieguldījumus pētniecībā un attīstībā 3 % no IKP;
- Latvijā patlaban ieguldījumi pētniecībā un attīstībā veido 0,6% no IKP un līdz 2020. gadam ir plānots finansējuma apjomu palielināt līdz 1,5% no IKP;
- Latvijā ir divreiz mazāks finansējums uz vienu zinātnieku nekā Igaunijā, bet aptuveni tikpat liels kā Lietuvā;

Valsts ieguvumi no universitāšu darbības

4. Reģionālā attīstība:

- Pēc studiju beigšanas lielākā daļa absolventu paliek savā reģionā:
  - Latgalē paliek 74% DU absolventu,
  - Kurzemē –66% LiepU absolventu,
  - 49,4% LLU absolventu paliek Zemgalē un 10,9% – Pierīgā.

5. Izglītības eksports:

- Ārzemju studentu devums Latvijas iekšzemes kopproduktam (IKP) ir aptuveni 9,6 miljoni Ls gadā.

Valsts ieguvumi no universitāšu darbības

6. Nodokļi, tiešie un netiešie maksājumi no universitāšu darbības:

– Latvijas universitātēs:

- nodarbina 70% no akadēmiskā un vispārējā personāla un 84% no visiem zinātniskajiem darbiniekiem augstskolās;
- 2010. gadā kopējais finansējums bija 145 milj. latu, kas ir 83% no visu Latvijas augstskolu (neskaitot koledžas) kopējā finansējuma;

– Universitātes iepērk preces un pakalpojumus, tādejādi veicinot vietējo uzņēmumu attīstību.

Indivīdu ieguvumi no universitāšu darbības

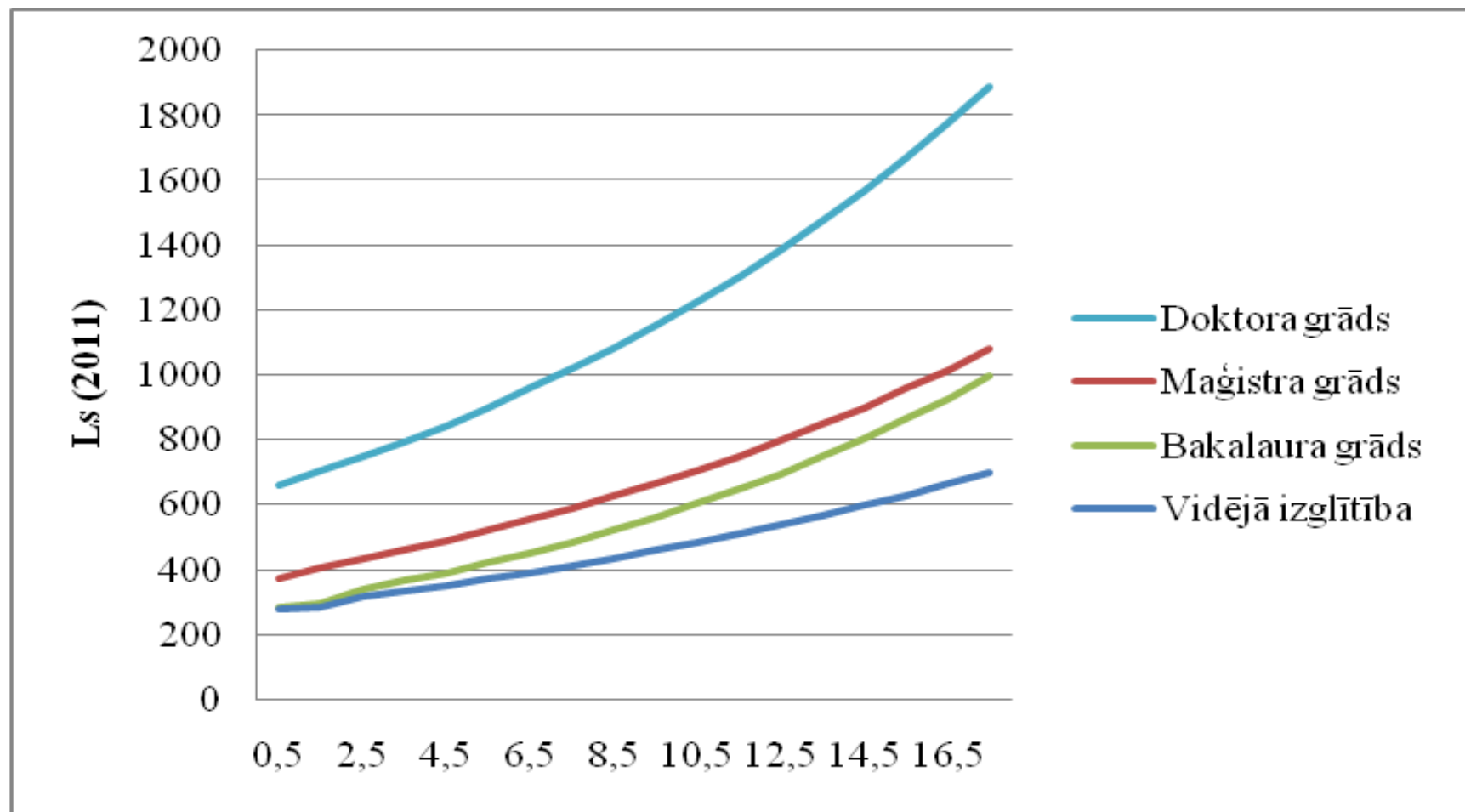
1. Absolventu pieaugošais darba ražīgums un atalgojuma līmenis kā universitātes izglītojošās darbības rezultāts:
  - Latvijā bakalaura studijas atmaksājas 12–13 gados,
  - augstākā līmeņa studijas atmaksājas 2–3 gados.
2. Absolventi ar augstāku izglītības līmeni saņem lielāku atalgojumu:
  - 2009. gadā Latvijas iedzīvotājiem ar augstāko izglītību atalgojums bija divas reizes lielāks nekā iedzīvotājiem ar pamatzglītību, kā arī par 65% lielāks nekā iedzīvotājiem ar vidējo vispārējo vai profesionālo izglītību;

Indivīdu ieguvumi no universitāšu darbības

3. Lielāka konkurētspēja darba tirgū;
4. Lielāka nodarbinātība - iedzīvotāju, kas ieguvuši augstāko izglītību, nodarbinātība ir visaugstākā.

Valstij ir ekonomiski izdevīgi veicināt augstākās izglītības ieguvu.

Prognozētie absolventu ienākumi 16,5 gadus pēc absolvēšanas

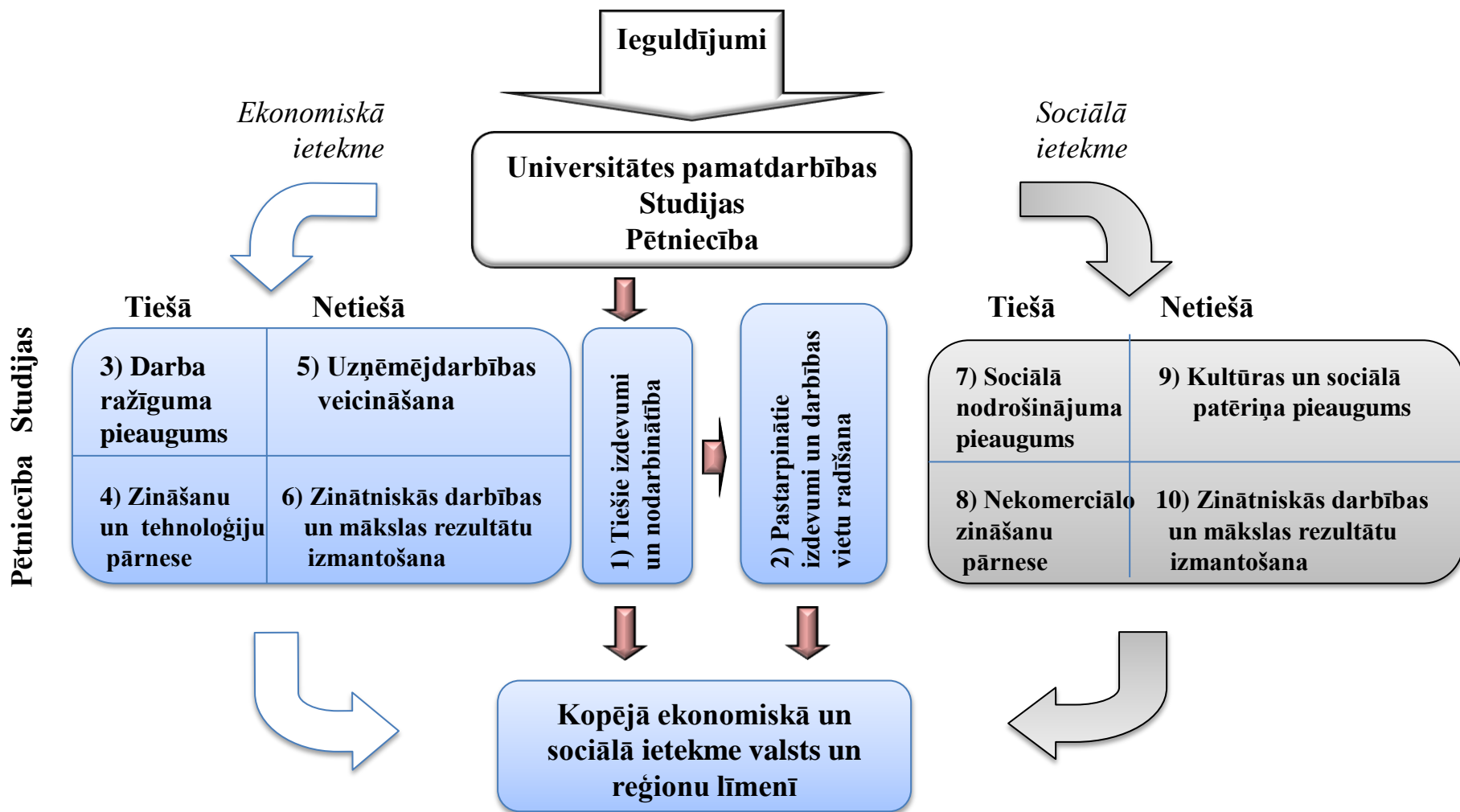

Plāni par izglītības turpināšanu

Plāni par izglītības turpināšanu nākamajos 3 gados	Bakalauri	Maģistri	Doktori
Bakalaura grāds	3,7%	3,0%	0,0%
Maģistra grāds	62,8%	8,3%	2,1%
Doktora grāds	2,2%	30,8%	9,6%
Cits variants	7,4%	8,0%	14,9%
Neplāno	26,0%	50,0%	73,4%

Vai plāno studēt Latvijā vai ārzemēs?	Bakalauri	Maģistri	Doktori
Latvijā	67,2%	43,3%	20,2%
Ārzemēs	6,8%	6,7%	6,4%

Augstākās izglītības ietekmes uz tautsaimniecību modelis

IETEIKUMI

Ieteikumi universitāšu darbības efektivitātes veicināšanai

1. Tiesiskais regulējums
2. Finansējuma modelis un kopējais finansējums
3. Augstākās izglītības ilgtermiņa stratēģija
4. Universitāšu sadarbība ar industriju
5. Ieteikumi universitātēm

Tiesiskais regulējums

- Jāsakārto augstākās izglītības un zinātnes likumus, izveidojot vienotu Augstākās izglītības un zinātnes likumu
- Jāpabeidz iesāktās reformas augstskolu nekustamo īpašumu atsavināšanas jomā
- Nepieciešams veicināt izglītības eksportu un aktīvāk iesaistīties ārvalstu studentu piesaistē un juridisko jautājumu sakārtošanā

Finansējuma modelis un kopējais finansējums

- Jāizveido uz rezultātiem rādītājiem balstīts augstākās izglītības finansēšanas modelis, par pamatu atstājot prioritāro virzienu finansēšanu
- Jāsāk būtiski palielināt finansējumu augstākajai izglītībai un zinātnei, lai tas sasniegtu ES valstu vidējo procentu no IKP
- Jāsniedz atbalsts augsti kvalificētu speciālistu ar zinātnisko grādu sagatavošanai augstskolām, nodrošinot ES fondu atbalstu

(ESF projekta Atbalsts doktora un maģistra studiju programmām īstenošana nākošajā plān.periodā)

Augstākās izglītības ilgtermiņa stratēģija

- Jāveicina kopējais jaunu cilvēku ar augstāko izglītību rādītāja pieaugums līdz 40% saskaņā ar *Eiropa 2020* stratēģiju
- Jāpalielina kopējais studējošo īpatsvars inženierzinātnēs un dabas zinātnēs, attiecīgi sniedzot lielāku finansiālo atbalstu
- Latvijai ir jāizstrādā vienota stratēģija un rīcības plāns augstākās izglītības eksportam

Universitāšu sadarbība ar industriju

- Darba devēju asociācijām ir jānedefinē valsts un reģiona pasūtījums atbilstoši valsts attīstības politikai un reālajam tautsaimniecības pieprasījumam
- Jāatbalsta augstskolu aktivitātes un jāiesaistās jaunu uzņēmumu radīšanā, biznesa ideju komercializēšanā un tehnoloģisko parku veidošanā
- Uzņēmējiem jāvēršas pie universitātēm ar pētniecības projektiem, lai veicinātu tehnoloģiju pārnesi un problēmu zinātnisku risinājumu

Ieteikumi universitātēm

- Jāturpina darbs pie universitātes augstākās izglītības kvalitātes paaugstināšanas, attīstot sadarbību ar sociālajiem partneriem un ņemot vērā tautsaimniecības intereses
- Jāveido sistēmiska pieeja uzņēmējdarbības izglītības īstenošanai un veicināšanai augstskolās
- Efektīvākai zinātnes līdzekļu izmantošanai nepieciešams veidot sadarbību starp zinātniskajiem institūtiem valsts un Eiropas līmenī

(Attīstot tādus projektus kā BIRTI, Valsts nozīmes pētījumu centri un citus tehnoloģiju parkus)

Paldies par uzmanību!

Literatūra

EU (2012) *Innovation Union Scoreboard*. European Union, Belgium,
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/facts-figures-analysis/innovation-scoreboard/index_en.htm.

Library House (2005) *The Impact of the University of Cambridge on the UK Economy and Society*. Library House, Cambridge, UK. Pieejams:
<http://insighteast.org.uk/viewResource.aspx?id=14290>

LUA (2011) *Universitāšu ieguldījums Latvijas tautsaimniecībā*. 2006. – 2011. gada LU, RTU, LLU, RSU, DU, LiepU absolventu aptauja. Latvijas Universitāšu asociācija; Tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SDKS, Rīga.

LUA (2012) *Universitāšu ieguldījums Latvijas tautsaimniecībā*. Latvijas Universitāšu asociācija, Rīga.

Nordea (2011) *Latvijas uzņēmumu konkurētspēja*. Nordea vitametr – biznesa vitalitātes mērījums. Nordea un SSE Rīga.